

Життя — це сон (переказ скорочено)

Педро Кальдерон де ла Барка

Дійові особи:

- Басиліо, король Полонії;
- Сехисмундо, принц;
- Астольфо, герцог Московії;
- Клотальдо, старий;
- Кларін, блазень;
- Естрелья, інфанта;
- Росаура, знатна дама;
- Солдати, почет, музиканти, співаки, слуги, придворні дами.

Дія відбувається у дворі польського короля, у фортеці неподалік і на полі битви.

Хорнада 1

З одного боку – заросла лісом гора, з іншого – вежа, підніжжя якої править за в'язницю Сехисмундо. Двері, що навпроти глядача, – прочинені. Дія починається надвечір.

Сцена 1

Росаура, в чоловічому одязі, з'являється на вершині скелі й спускається в долину; за нею йде Кларін.

Росаура питає у Кларіна куди той поспішає, каже, що їй не подобається тут.

Кларін просить її не залишати його, та тут, вдалечині від дому "Скінчить рахунки і почать розмову".

Кларін питає у Росаури, що вони будуть тут робити, коли стане темно.

Росаура каже, що бачить будову вдалині. "Ця вежа черкає тучі, на камінь схожа, що звалився з кручі".

Кларін сподівається, що там вони знайдуть притулок.

Прийшовши туди, вони проймаються неприємними відчуттями. Тут вони бачать Сехисмундо, заточеного у вежі.

Росаура пропонує покинути це місце.

Кларін "духу вже тікати я не маю".

Росаура збирається оглянути в'язницю, каже про те, що бачить в звіриній шкурі людину і хоч вона все ще боїться, але хоче почути, що в'язень скаже.

Сцена 2

Стулки дверей розчиняються, і видно Сехисмундо; він у кайданах, одягнений у звірину шкуру. У вежі мерехтить світло.

Сехисмундо говорить про те, що він у цій в'язниці лише за те, що народився; побачивши, що його післухати, рветься повбивати тих, хто прибув.

Кларін говорить, що глухий, али йому не дісталося.

Сехисмундо говорить про свої почуття Росаурі.

Росаура збирається назватися.

Сцена 3

Клотальдо (за сценою) кличе сторожу. Та наказує забити гостей.

Кларін:

"Стражі цеї вежі,

Якщо нас ви пропустили,

Значить, ви дали нам вибір, –

А схопити нас наглевшее".

Входять Клотальдо з пістолем у руках і солдати. Обличчя у всіх закутані.

Клотальдо говорить новоприбулим здатися.

Сехисмундо погрожує розправитися з собою за них.

Клотальдо наказує замкнути Сехисмундо.

Солдати виводять Сехисмундо і замикають його у в'язниці.

Сцена 4

Росаура стверджує, що Кларіном оволоділа Гординя, що той, у свою чергу, заперечує і просить про поміч.

Клотальдо:

"Взять

Зброю в них і зав'язати

Очі їм, аби не знали,

Звідки вийдуть і кудою".

Росаура віддає свою зброю найбільш гідному її, а Кларін гультю-солдатові.

Клотальдо питає, хто дав зброю, у відповідь чує "Жінка, ймення якої вона не може назвати".

Клотальдо (убік) думає, чи не шпага це, яку він залишив прекрасній Віоланте, і чи його це син.

"Жить чи вмерти? – я не знаю,

Що з них важче, то й змовкаю". (Виходить)

Зала в королівському палаці.

Сцена 5

Астольфо і солдати виходять з одного боку, з другого — інфанта Естрелья і придворні дами. За сценою – військова музика і залпи салютів.

Астольфо до Естрельї:

"Ви – Аврора в сяйві свята,

Флора в мирі, і крицева

В грізний час війни Паллада

І в цім серці королева".

Естрелья звинувачує його в тому, що його слова не відповідають вчинкам.

Астольфо повідав про те, що не дивлячись на те, що народжений від меншої сестри, але через те, що хлопчик має першість на трон Полонії перед Естрельєю.

Естрелья каже про те, що його зраджує портрет на його грудях.

Астольфо запевняє, що розкаже про свої наміри пізніше.

Сцена 6

Входить король Басиліо із своїм почтом. Естрелья і Астольфо говорять йому про те, як шанують його.

Басиліо каже, що він їх урівняє. Говорить про свою любов до науки, особливо математики.

Королева Клорілене народила йому сина, який перед народженням з'являвся породіллі в снах, де несе їй смерть. Сон був пророчим, Сехисмундо, народившись, позбавив її життя. Через те його ув'язнили. Але тепер він про це шкодує і хоче повернути Сехисмундо на трон.

"Перша з них, – якщо він буде
Мудрий з вами й справедливий,
Подолавши передвістя,
Про яке тут чули всі ви, –
То здобудете законно
Принца, що недолю звідав,
Мав за двір і почет гори,
Ну, а звірів – за сусідів.
Друга. Тож, якщо зухвалий,
Тішачи пиху жорстоку,
Він помчиться без гнуздечки
По шляху свого пороку, –
Буду знову милосердним,
Злу поставивши заслону;
І, його лишивши спадку,
Я вчиню все по закону,
Бо вернуть його в темницю
Не жорстокість, а покара.
Ось і третя: якщо буде
Принц таким, немов почвара, –
Вас шануючи, васали,
Дам я вам державців, гідних
Цього скіпетра й корони;
Тож, як престолонаслідних
Небожа й небогу в шлюбі
Королівському з'єднаю,
Справедливість учинивши
По законнім обичаю".

Всі чекають на Сехисмундо.

Басиліо сповіщає, що завтра він буде в замку.

Всі виходять, супроводжуючи Естрелью і Астольфо; король залишається.

Сцена 7

Входять Клотальдо, Росаура, Кларін.

Клотальдо сповістив про те, що чужинець побачив принца. Та Бассиліо пробачає його і чужинців.

Сцена 8

Клотальдо говорить іноземцям, що вони вільні.

Росаура каже, що довічно буде рабом Клотальдо, в знак вдячності. З чим той не погоджується.

Клотальдо віддає шпагу Росаурі.

Росаура обіцяє відомстити ворогу.

Клотальдо хотів би дізнатися, хто ворог.

Росаура:

"Ворог мій – московський герцог,

Це Астольфо".

Клотальдо просить залижите бражня мстити.

Росаура стверджує, що хоч принц все ще є кривдником.

"Чи Астольфо, що приїхав

Шлюб з Естрельєю узяти,

Цим не міг мене образить?

Знай, сказав я забагато".

Росаура і Кларін виходять.

Клотальдо просить зупинитися.

Хорнада 1

Зала в королівському палаці.

Сцена 1

Басиліо, Клотальдо.

Клотальдо говорить про те, що дав Сехисмундо напій, від якого той впав у летаргічний сон.

Басиліо каже, що хоче випробувати Сехисмундо, оповістивши його про те, хто він і дати йому побути на троні до того часу, коли Сехисмундо покажесвое ество, а далі запевнити, що то був сон, адже "Хто живе, той марить завше".

Клотальдо каже, що Сехисмундо прокинувся.

Басиліо дозволяє розповісти Сехисмундо усю правду.

Сцена 2

Входить Кларін, Клотальдо розпитує у того новини.

Кларін відповідає:

"милість твоя хоче

За Росауру помститись

Та їй радить на жіноче

Убрання своє змінити".

Кларін каже, що небога Клотальдо живев палаці, змінивши ім'я, Клотальдо хоче

рятувати її честь.

Кларін:

"Тут ніхто, хоч я Кларін,
Та коли кларнет заграє,
Зразу все король, Астольфо
І Естрелья зрозуміють;
Бо слуга й Кларін-Кларнет, –
Це дві речі, що не вміють
Зберігати таємницю;
І, якщо в годину пізню
Я замовкну, то про мене
Ще співатимуть цю пісню:
Я, Кларнет, лунаю й зву
Вам зорю нову".

Клотальдо каже, що зважить на його таланти.

Сцена 3

Музиканти співають, а слуги несуть одяг Сехисмундо, який виходить і, здивований, зупиняється.

Сехисмундо не може зрозуміти де він і чому. Розмовляє зі слугами та завважив, що любить військову музику. Клотальдо, що лютував у тюрмі, шанує його, що дуже дивно для Сехисмундо.

Клотальдо розповідає йому, що Сехисмундо польський принц і його в неволі ховало від зла, а зараз його повернули в палац, бо вирішили, що він зможе усе подолати.

Сехисмундо хоче вбити Клотальдо за те, як той з ним учинив у тюрмі, а той намагається його запевнити, що це сон. Сехисмундо сподобався Кларін, адже він його втішив, тому, Сехисмундо простить Кларіна представитися.

"Шалапут, гульвіса,
Я повсюди пхаю носа,
Адже я отой проноза,
Знаний скрізь і хитрий з біса.
Пане мій,
Я – утішник мандрівний
Сехисмундо всіх на світі".

Сцена 4

Входить Астольфо.

Астольфо шанує Сехисмундо і представляється:

"Астольфо, герцог
Я московський і, щоб знали,
Ваш кузен, ми рівня вдвох".

Сехисмундо не сподобалось з якою пихою він говорить.

Сцена 5

Входить Естрелья.

Естрелья стверджує йому, що необхідно все відкинути та зійти на престол.

Сехисмундо зачарований Естрельєю. Кларін сповіщає, що то його кузина.

Сехисмундо захоплений нею. Астольфо схвилюваний. Сехисмундо уперто стоїть на своєму. Слуга не хоче йому коритися.

Сехисмундо хапає другого слугу і виходить; усі йдуть за ним і негайно повертаються. Слуга впав з балкона в море.

Сцена 6

Входить Басиліо. Сехисмундо розповідає йому, що кинув слугу з балкона.

Басиліо розчарований, шкодує, що Сехисмундо з'явився на світ.

Сехисмундо:

"Дати – це шляхетна справа,

Що не міряється злотом,

Але дар відняти потім –

То вже річ низька й лукава".

Сехисмундо обіцяє відомстити Басиліо.

Басиліо:

"Зваж на зриму засторогу:

Сниться, може, це тобі ж,

Хоч гадаєш, що не спиш,

Втім, усе збагнеш потроху".

Сехисмундо впевнений, що не спить.

Сцена 7

Входить Росаура в жіночому вбранні.

Росаура боїться зустрітися з Астольфо.

Кларін питає у Сехисмундо, що його здивувало.

Сехисмундо відповів, що красива жінка, впізнає Росауру, розпитує хто вона.

Сцена 8

Входить Клотальдо, який спочатку зупиняється за завісою.

Клотальдо хочу поквитатися з Сехисмундо.

Росаура просить Сехисмундо дати їй піти, але той не відпускає її та налаштований рішуче.

Клотальдо хоче його спинити. Росаура впевнена, що зірки не помилились на рахунок Сехисмундо, вона впевнена, що тут і загине. Клотальдо просить Сехисмундо бути розважливим, але той, натомість, лише запевняє, що вб'є його. Сехисмундо виймає шпагу; Клотальдо притримує її і стає на коліна, стверджує, що буде чекати, поки Сехисмундо вгамують. Росаура кличе на поміч.

Сцена 9

Входить Астольфо в той час, коли Клотальдо падає йому до ніг; він стає між ним і Сехисмундо.

Астольфо просить Сехисмундо зупинитися, але той жадає помсти.

Астольфо оголює шпагу, і вони б'ються.

Сцена 10

Входять Басиліо, Естрелья і почет.

Басиліо питає в Сехисмундо про те, чому той не шанує сивини, Сехисмундо відповідає, що усім відомстити. Басиліо запевняє його одуматися, бо це все сон і Сехисмундо скоро отямиться.

Сцена 11

Естрелья каже Астольфо, що знає, що він кохає жінку, портрет якої був у нього на грудях, коли вони зустрілися.

Сцена 12

Росаура за завісою.

Росаура (убік):

"Слава Богу! Вже минають

Мої злигодні й м'якшиться

Їх жорстокість. Хто це бачив,

Той нічого не боїться!".

Астольфо знімає портрет.

Росаура наближається, зізнається, що вона Астрея.

Естрелья каже, що лише їй вона довіряє, що довірить їй забрати у Астольфо портрет.

Сцена 13

Росаура бідкається через весілля Астольфо і Естрельї, чекає допомоги неба.

Сцена 14

Входить Астольфо, несучи портрет. Він впізнає Росауру, але та опирається, запевняючи, що вона Астрея, каже, що прийшла за дорученням Естрельї забрати портрет.

Астольфо стверджує, що вона його не введе в оману, та запевняє, що лише чекає на портрет, Астольфо дражниться, питає, що буде як не дасть. Росаура просить відпустити, намагається відняти у нього портрет. Він кричить, що Росаура його, вона противиться.

Обоє тримаються за портрет.

Сцена 15

Входить Естрелья, питає, що тут відбувається.

Росаура каже, що в неї також був портрет цієї дами, а Астольфо замість того, щоб віддати свій ще й її портрет хотів відняти. Естрелья забирає у нього з рук портрет. Астольфо віддав один портрет і Естрелья звеліла Росаурі йти.

Сцена 16

Естрелья просить віддати портрет.

Астольфо відмовляється. Естрелья називає його "пихатим, злим і підлим коханцем".

В'язниця принца у вежі.

Сцена 17

Сехисмундо, як на початку, в звіриній шкурі, в ланцюгах, лежить на землі;
Клотальдо, двоє слуг і Кларін.

Клотальдо запевняє, що пиха його скінчиться там, де й почалась.

Слуга готується закувати Сехисмундо.

Кларін каже, що Сехисмундо зрозуміє, що:

"слава – це сміття,

Темне видиво життя

І ясна примара смерті".

Клотальдо верить замкнути Кларіна в темниці, щоб той не видав таємниці. Кларін не розуміє за що йому таке покарання, обіцяє мовчати.

Сцена 18

Входить Басиліо, ретельно закутаний у плащ.

Басиліо прийшов поцікавитися як там Сехисмундо, просить розбудити його.
Клотальдо й Басиліо слухають, що Сехисмундо говорить крізь сон:

"Добрий принц той, що усіх

Сам карає злих тиранів:

Вб'ю Клотальдо, щоб не ганив,

Батька я звалю до ніг.

Хай на сцені у просторім

Цім театрі світовім

Вже в оформленні новім

Розіграється картина, –

Помста Сехисмундо-сина

Із тріумфом бойовим".

Сехисмундо не може зрозуміти, що відбулось. Розуміє, що він знову в вежі.

Клотальдо каже Сехисмундо, що збудитись час настав.

Клотальдо питає, що за солодкий сон снівся Сехисмундо, що той так довго спав.

Сехисмундо впевнений, що досі спить.

Клотальдо просить розповісти йому сон. Сехисмундо розповідає, розповідає і про те, як кохає жінку. Клотальдо просить його чинити лише добрі діяння, навіть уві сні.

Сцена 19

Сехисмундо розмірковує про те, що таке життя.

Сехисмундо:

"Снить король, що він правує

В королівстві тут і там,

Смерть оберне (чи збагну?):

Хто б хотів королювати,

Коли визнає, що має встати

Збуджений від смерті-сну?

Снить багач, що він, багатий,

Лупить гроші так і сьак;

Бідний снить, що він, бідняк,
Мусить пріти й заробляти;
Снить же той, хто взявся драти,
Снить, хто гнеться й хто згина,
Снить господар, снить она
Сню, що тут в'язниця тьмяна,
Я в залізних ланцюгах,
А раніш себе у снах
Бачив я щасливим зрана.
Що таке життя? Омана!
Що таке життя? Це скон,
Це ілюзій всіх полон,
Чорна тінь і страховіття;
Все життя - це лиш сновиддя,
А сновиддя - тільки сон".

Хорнада 3

Вежа Сехисмундо.

Сцена 1

Кларін мучиться в вежі, не може більше мовчати.

Сцена 2

За сценою - сурми, барабани, голоси. До Кларіна входять солдати. Солдати просять його правити ними. Називають його Сехисмундо та стверджують, що тільки його вважають справжнім правителем.

Сцена 3

Входить Сехисмундо, почувши, що хтось назвав його ім'я, каже, що Сехисмундо - він.

Солдати кидаються до Кларіна, роздратовані тим, що помилилися. Вони вмовляють Сехисмундо, але той відмовляється, бо впевнений, що життя - це сон. Солдат просить його подивитись, скільки людей прийшло йому служити, Сехисмундо не вірить, що він принц. Врешті вирішує піти проти батька.

Сцена 4

Входить Клотальдо, гадаючи, що Сехисмундо зжене на ньому злість, але той лише подякував йому за виховання. Просить Клотальдо йти з ним проти батька, але Клотальдо відмовляється. Сехисмундо роздратований, але стримується, боючись, чи не спить він. Сехисмундо налаштований рішуче йти проти короля.

Сцена 5

Входять Басиліо і Астольфо.

Басиліо занепокоєний тим, що частина люду на стороні Сехисмундо. Астольфо вирішує боротися за трон. Басиліо відчуває себе винним у тому, що відбувається.

Сцена 6

Входить Естрелья, вона просить Басиліо припинити розбрат, бо це веде до великої

кількості смертей.

Сцена 7

Входить Клотальдо та сповіщає Басиліо про те, що Сехисмундо готується скинути його з трону. Басиліо готовий його покарати.

Сцена 8

Входить Росаура, перегороджуючи дорогу Клотальдо, просить вбити Астольфо в саду, коли він говоритиме з Естрельєю.

Клотальдо каже, що йому важко це зробити, адже Астольфо врятував його від Сехисмундо, врятував йому життя, вагається.

Росаура стверджує: "вище дати, ніж узяти" та наполягає на вбивстві. Клотальдо все ж таки відмовляється, тому Росаура вирішує вбити герцога сама. Вона вирішує йти на смерть і батько вирішує йти з нею.

Сцена 9

Входить Сехисмундо, вдягнутий в звірину шкуру; солдати в бойовому марші; Кларін. Б'ють барабани. Сехисмундо і Кларін готуються до бою, тут вони бачать Росауру.

Сцена 10

Входить Росаура, зі шпагою при боці і з кинджалом. Вона кидається йому в ноги та просить її врятувати. Розповідає, що він вже тричі її бачив: вояком у темній вежі, вдруге він милувався нею, прекрасною жінкою, і втретє, зараз, вона вдягнена наполовину вояком, наполовину жінкою. Вона каже, що народилась в Московії, у красивої, шляхетної жінки, яка досі плаче за її батьком-тираном, який по собі лишив лише шпагу. Стверджує, що Астольфо відняв її власні рештки гідності, який спокусився на гроші та покинув її, тож вона прийшла забрати борг. Вона взяла шпагу та пішла в Полонію, де нею заопікувався Клотальдо, а Росауру почала служити Естрельї з метою зруйнувати їх шлюб. Росаура пропонує Сехисмундо об'єднати сили, який не може зрозуміти чи сон це все. Сехисмундо вирішує їй допомогти. Не пояснюючи нічого Росаурі, він йде.

Сцена 11

Входить Кларін, розповідає Росаурі, що увесь цей час був у вежі, та звук барабанів не дав розповісти йому причину, які свідчать про початок наступу.

Сцена 12

Голоси одних:

Хай живе новий король!

Голоси інших:

Наша хай живе свобода!

Кларін вирішує сховатися і бути лише споглядачем.

Ховається; б'ють барабани, і чути брязкіт зброї.

Сцена 13

Входять втікаючи Басиліо, Клотальдо і Астольфо.

Басиліо вражений тим, що його син йде проти нього. Він вирішує бігти.

За сценою лунають постріли, і Кларін, поранений, падає з того місця, де знаходивс, просить помічі у Господа. Астольфо і Басило біля Кларіна, який хотів втекти від смерті, а врешті до неї і прийшов.

Басиліо відчуває себе винним за усе, що відбувається.

Клотальдо радить Басиліо пошукати, де йому врятуватись, а Астольфо каже сідати на коня, що стоїть на горі, Але Басиліо не хоче покидати поле бою.

Сцена 14

Входять Сехисмундо, Естрелья, Росаура, солдати, почет.

Солдат даже про те, що король ховається в хащі, Сехисмундо наказує його знайти. Клотальдо просить Басиліо тікати. Король звертається до принца з закликом зламати його та його корону.

Сехисмундо засуджує вчинок батька багато років тому, але просить його піднятися і сам впадає до його ніг, батько вражений вчинком сина. Через це нарікає його справжнім принцом. Сехисмундо просить взяти Астольфо за дружину Росауру. Астольфо каже, зо для нього ганьба взяти у дружини цю жінку, бо та не знає хто вона. Клотальдо розповідає, що та його дочка, у зв'язку з чим Астольфо погоджується одружитися з нею. Естрельї обіцяє знайти достойного чоловіка, а солдата запирає в вежу, за зраду Батьківщині. Всі захоплені розумом Сехисмундо. Сам сехисмундо пояснює це так:

"Що дивує вас? Чи дивно,
Коли сон був мій учитель,
І боюсь, як не противно,
Що прокинутися можу
Знов у замкнутій темниці?
А коли цього не буде,
То воно мені насниться;
Отже, я переконався
В тому, що все щастя людське,
Зрештою, як сон, минає,
І я хочу скористатися
Щастям тим, що час дарує;
Я прошу вас, винуватий,
Помилки простити наші,
Бо шляхетно їх прощати".